

LUND UNIVERSITY

Mossor i Rövarekulan

Tyler, Torbjörn; Birkedal, Linda; Linander, Nellie

Published in:

Botaniska Notiser: utgivna av Lunds botaniska förening (2001-)

2025

Document Version:

Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Tyler, T., Birkedal, L., & Linander, N. (2025). Mossor i Rövarekulan. *Botaniska Notiser: utgivna av Lunds botaniska förening (2001-)*, 158(3), 22-30.

Total number of authors:

3

Creative Commons License:

Annan

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Mossor i Rövarekulan

Torbjörn Tyler, Linda Birkedal & Nellie Linander

Bild 1. Den gamla murade bron över ån i Rövarekulan har en mycket rik mossflora med flera rara arter.

Abstract

The bryophyte flora of the canyon Rövarekulan in Skåne, southern-most Sweden, has been thoroughly investigated as reported herein. Including historic records, a total of 200 taxa have been reported, whereof 181 were found in 2023–2024. The most spectacular finding was that of a small population of *Didymodon luridus*, until recently regarded as extinct in Sweden, growing in a crack in a south-facing wall of calcareous shale close to the rivulet in the bottom of the canyon, accompanied by *Bryoerythrophyllum recurvirostrum*, *Campylophyllum calcareum*, *Didymodon fallax*, *D. insulanus*, *Encalypta streptocarpa*, *Fissidens bryoides* var. *viridulus*, *Tortula subulata* var. *angustata* and *Taxiphyllum wissgrilli*. Other nationally red-listed species found in the canyon include *Acaulon muticum*, *Cirriophyllum crassinervium*, *Oxyrrhynchium schleicheri* and *Physcomitrella patens*.

Inom den zon med lerskifferberggrund som löper diagonalt över Skåne från Simrishamn till Helsingborg finns ett flertal större och mindre raviner där vattendrag ätit sig ned genom den relativt mjuka berggrunden så att olika lager med skiffer, leror och andra sediment blottlagts i mer eller mindre branta sluttningar. Alla dessa raviner är inte bara geologiskt utan också biologiskt – och i synnerhet bryologiskt – intressanta, inte minst då de ofta omges av ett homogent och artfattigt jordbrukslandskap. Mest kända är kanske Fågelsångsdalen utanför Lund och sidoravinerna till Rååns dalgång kring Bälteberga/Vallåkra, men störst och djupast av dem alla är Rövarekulan längs Bråån söder om Ringsjön.

Trots ryktena om rövare har Rövarekulan lockat generationer av besökare. Den gamla landsvägen som i dag ersatts av Europaväg 22 passerar över dalen på en ståtlig valvbro slagen 1870, men redan 1836 skrev den blivande kung Oscar I sitt namn på en minnessten vid dalens kant. Fram till 1975 fanns det en välbesökt festplats och dansbana på dalbotten. Sedan 1975 är huvuddelen av ravinen ett välbesökt naturreservat, men redan långt dessförinnan lockades botanister och bryologer till platsen varom otaliga belägg i våra offentliga herbariers samlingar vittnar.

I herbarier och litteratur finns uppgifter om 56 arter mossor som kan knytas till Rövarekulan, inklusive belägg av trindmossa *Myurella julacea* som i dag är försvunnen från Skåne och flera andra mycket sällsynta arter, men någon fullständig inventering av mossfloran har så vitt vi vet aldrig gjorts. Därför var det med entusiasm och energi lite utöver den vanliga som vi tillsammans tog oss an de två inventeringsrutor som dalen ingår i. Och vi nöjde oss inte med att inventera själva naturreservatet utan har med varierande noggrannhet genomskött hela dalen från Bingstorp till Rolsberga – en sträcka på nästan fem kilometer men ingen stans med mer än 500 m bredd. Totalt har vi inventerat i dalen under sju dagar 2023 och 2024, i olika konstellationer, delvis tillsammans med ytterligare familjemedlemmar och en gång i samband med en föreningsexkursion. Varje gång har vi antecknat samtliga mossor vi hittat så att antalet dagar med fynd kan tas som ett grovt mått på arternas frekvens och utbredning i dalen.

Om vi räknar in de arter som uppgivits tidigare men som inte återfunnits av oss, så omfattar artlistan nu exakt 200 arter (Tabell 1), varav vi hittat 181. Dock hittade vi ”bara” 165 arter inom naturreservatets gränser. Detta skall jämföras med att det största antalet arter som hittills rapporterats från en kvadratkilometer (referensruta) i Skåne är 169 och det högsta artantalet i en inventeringsruta (25 kvadratkilometer) är 280. Fem av de arter som hittats av oss är nationellt rödlistade.

Bild 2. En av många lerskifferklippor i Rövarekulan, men de flesta är torra och bara mycket sparsamt mossbevuxna. Foto: L. Birkedal.

De upp till tio meter höga närmast lodräta väggarna av lerskiffer är nog det mest exklusiva med Rövarekulan och det var också i denna miljö som vi hittade den mest spektakulära arten under inventeringen (Bild 2). I en liten skreva i ögonhöjd på en relativt låg klippa på norra sidan av ån strax uppströms valvbron upptäckte vi en begränsad förekomst av kritlansmossa *Didymodon luridus* (Bild 3). Kritlansmossa är enligt gällande rödlista försvunnen från Sverige men skall ha återfunnits 2023 på Gotland av Henrik Weibull och dessförinnan även samlats vid Tvedöra på Revingefältet av Bengt Sandkull även om den lokalen är lite osäker då kritlansmossan identifierades först vid granskning av belägget. Kritlansmossa befinner sig i Sverige på sin absoluta nordgräns så skall man hitta den någon stans så bör det vara mot söder på en väl skyddad lokal som Rövarekulan. Arten är ganska vanlig i England och uppges där växa på ”basrika, ofta fuktiga, klippor, stenar och murar i bland annat gles skog och kring byggnader” (Atherton 2010) vilket stämmer perfekt

Tabell 1. Samtliga mossor som uppgivits från det undersökta området i Brååns dalgång inom och utanför naturreservatet Rövarekulan. Antal registrerade lokaler avser antalet lokaler under inventeringen 2023–2024, i princip motsvarande antalet inventeringsdagar med fynd av arten (av totalt 7) och inventerade delområden. I förekommande fall anges hotkategori enligt *Rödlistade arter i Sverige 2020* samt årtal för äldre uppgifter. En * vid antalet registrerade lokaler anger att mossan endast är funnen utanför naturreservatet.

<i>Acaulon muticum</i> , pygmémossa VU, 2	<i>Eurhynchium striatum</i> , skuggsprötmossa, 8, 1872–1942
<i>Amblystegium serpens</i> , spåd krypmossa, 6, 1883	<i>Fissidens adianthoides</i> , stor fickmossa, 4
<i>Amblystegium subtile</i> , trädskrypmossa, 1	<i>Fissidens bryoides</i> var. <i>bryoides</i> , lundfickmossa, 6
<i>Aneura pinguis</i> , fetbålmossa, 2	<i>Fissidens bryoides</i> var. <i>viridulus</i> , dvärgfickmossa, 3
<i>Anomodon attenuatus</i> , piskbaronmossa, 2, 1934	<i>Fissidens dubius</i> , blek fickmossa, 3, 1934–1942
<i>Anomodon viticulosus</i> , grov baronmossa, 4, 1883–1942	<i>Fissidens exilis</i> , pygméfickmossa, 1
<i>Antitrichia curtipendula</i> , fällmossa, 0, 1869	<i>Fissidens taxifolius</i> , lerfickmossa, 11, 1948–1969
<i>Atrichum tenellum</i> , liten sågmossa, 1	<i>Fontinalis antipyretica</i> , stor näckmossa, 3
<i>Atrichum undulatum</i> , vågig sågmossa, 6	<i>Frullania dilatata</i> , hjälmfrullania, 2, 1886
<i>Aulacomnium palustre</i> , räffelmossa, 0, 1938–1942	<i>Funaria hygrometrica</i> , spåmossa, 1
<i>Barbula convoluta</i> , liten neonmossa, 3	<i>Grimmia hartmanii</i> , skogsgrimmia, 7
<i>Barbula unguiculata</i> , stor neonmossa, 7, 1920	<i>Hedwigia ciliata</i> , kakmossa, 2
<i>Bartramia ithyphylla</i> , styv äppelmossa, 2*	<i>Homalia trichomanoides</i> , trubbfjädermossa, 8, 1942
<i>Brachytheciastrum velutinum</i> , sammetsgräsmossa, 2	<i>Homalothecium sericeum</i> , guldlockmossa, 4, 1864–1986
<i>Brachythecium albicans</i> , blek gräsmossa, 2	<i>Homomallium incurvatum</i> , klängmossa, 0, 1942
<i>Brachythecium glareosum</i> , kalkgräsmossa, 3, 1942	<i>Hygroamblystegium fluviatile</i> , bäckkrypmossa, 1
<i>Brachythecium rivulare</i> , källgräsmossa, 5, 1942	<i>Hygroamblystegium tenax</i> , sipperkrypmossa, 5
<i>Brachythecium rutabulum</i> , stor gräsmossa, 7	<i>Hygroamblystegium varium</i> , lundkrypmossa, 2
<i>Bryoerthrophyllum recurvirostrum</i> , röd fotmossa, 3, 1883–1934	<i>Hygrohypnum eugyrium?</i> , skogsbäckmossa?, 1
<i>Bryum arcticum</i> , arktisk bryum, 1	<i>Hygrohypnum luridum</i> , kvarnbäckmossa, 0, 1885
<i>Bryum argenteum</i> , silvermossa, 3	<i>Hylocomium splendens</i> , husmossa, 2
<i>Bryum capillare</i> , skruvbryum, 6, 1872	<i>Hypnum cupressiforme</i> var. <i>cupressiforme</i> , cypressfläta, 6, 1986
<i>Bryum klinggraeffii</i> , hallonbryum, 3	<i>Hypnum resupinatum</i> , atlantfläta, 1
<i>Bryum pseudotriquetrum</i> , kärrbryum, 2, 1938	<i>Isoetecium alopecuroides</i> , råttsvansmossa, 6, 1851–1948
<i>Bryum rubens</i> , åkerbryum, 4	<i>Isoetecium myosuroides</i> , mussvansmossa, 3
<i>Bryum subapiculatum</i> , rosenknölsbryum, 2	<i>Jungermannia atrovirens</i> , bäckslevmossa, 0, 1872
<i>Bryum turbinatum</i> , halsbryum VU, 0, 1872	<i>Kindbergia praelonga</i> , spärssprötmossa, 7
<i>Calliergonella cuspidata</i> , spjutmossa, 6, 1938–1942	<i>Leiocolea bantriensis</i> , källflickmossa, 0, 1872
<i>Calypogeia fissa</i> , tandsäckmossa, 1*	<i>Lejeunia cavifolia</i> , blåsflickmossa, 2
<i>Campyliadelphus elodes</i> , kärrspärmossa, 2	<i>Leskea polycarpa</i> , pilmossa, 4, 1872
<i>Campylium protensum</i> , sumpspärmossa, 2, 1942	<i>Leucodon sciuroides</i> , allémossa, 1*, 1986
<i>Campylium stellatum</i> , guldspärmossa, 1, 1938–1942	<i>Lophocolea bidentata</i> , spetsblekmossa, 6
<i>Campylophyllum calcareum</i> , kalkspärmossa, 4, 1872–1892	<i>Lophocolea heterophylla</i> , vedblekmossa, 4
<i>Cephaloziella divaricata</i> var. <i>divaricata</i> , mikromossa, 1	<i>Lophocolea minor</i> , kornblekmossa, 2, 1933
<i>Ceratodon purpureus</i> , brännmossa, 4	<i>Lophozia excisa</i> , hedflickmossa, 1
<i>Chiloscyphus pallescens</i> , skogsblekmossa, 1	<i>Marchantia polymorpha</i> ssp. <i>ruderalis</i> , trädgårdslungmossa, 1
<i>Cirriophyllum crassinervium</i> , gul hårgräsmossa NT, 5,	<i>Metzgeria fruticulosa</i> , kornbandmossa, 1*
<i>Cirriophyllum piliferum</i> , hårgräsmossa, 5	<i>Metzgeria furcata</i> , bandmossa, 6, 1986
<i>Climacium dendroides</i> , palmmossa, 4, 1938	<i>Mnium hornum</i> , skuggstjärnmossa, 6, 1848
<i>Conocephalum salebrosum</i> , vågig rutlungmossa, 1*, 1851	<i>Mnium marginatum</i> , uddstjärnmossa, 0, 1873
<i>Cratoneuron filicinum</i> , källtuffmossa, 7, 1885–1942	<i>Mnium stellare</i> , blek stjärnmossa, 1
<i>Ctenidium molluscum</i> , kalkkammossa, 1*	<i>Myurella julacea</i> , trindmossa, 0, 1872
<i>Dichodontium pellucidum</i> , skvalpmossa, 1, 1872	<i>Neckera complanata</i> , platt fjädermossa, 5, 1942
<i>Dicranella heteromalla</i> , smaragdmossa, 6	<i>Neckera pumila</i> , bokfjädermossa, 0, 1934–1987
<i>Dicranella schreberiana</i> , slidjordmossa, 3	<i>Nowellia curvifolia</i> , långflickmossa, 1*
<i>Dicranella staphylina</i> , åkerjordmossa, 2	<i>Orthotrichum affine</i> , strimhättemossa, 1 1, 1986
<i>Dicranoweisia cirrata</i> , kustsnurmossa, 4	<i>Orthotrichum anomalum</i> , rödskaftad hätttemossa, 3*
<i>Dicranum majus</i> , stor kvastmossa, 1	<i>Orthotrichum diaphanum</i> , hårhätttemossa, 2*
<i>Dicranum montanum</i> , stubbkvastmossa, 3	<i>Orthotrichum lyellii</i> , stor hätttemossa, 2
<i>Dicranum scoparium</i> , kvastmossa, 5, 1869	<i>Orthotrichum pulchellum</i> , röttandad hätttemossa, 1*
<i>Didymodon fallax</i> , kalklansmossa, 5, 1872	<i>Orthotrichum stramineum</i> , skogshätttemossa, 1
<i>Didymodon insulanus</i> , orange lansmossa, 3, 1872–1934	<i>Oxyrrhynchium hians</i> , lundsprötmossa, 8
<i>Didymodon luridus</i> , kritlansmossa RE, 1	<i>Oxyrrhynchium schleicheri</i> , skånsk sprötmossa VU, 3, 1934–1942
<i>Didymodon rigidulus</i> , olivlansmossa, 1	<i>Oxyrrhynchium speciosum</i> , strandsprötmossa, 1, 1934–1948
<i>Didymodon tophaceus</i> (var. <i>tophaceus</i>), trubblansmossa, 1	<i>Palustriella commutata</i> , kamtuffmossa, 1
<i>Didymodon vinealis</i> , murlansmossa, 0, 1872	<i>Palustriella falcata</i> , klotuffmossa, 1, 1938–1942
<i>Ditrichum cylindricum</i> , gul grusmossa, 3	<i>Paraleucobryum longifolium</i> , skärbladmossa, 1
<i>Encalypta streptocarpa</i> , stor klockmossa, 1	<i>Pellia endiviifolia</i> , kragpellia, 4
<i>Ephemerum minutissimum</i> , dvärgdagmossa, 2	<i>Pellia epiphylla</i> (ssp. <i>epiphylla</i>), fickpellia, 1*
<i>Eurhynchium angustirete</i> , hasselmossa, 1	<i>Philonotis caespitosa</i> , trädkällmossa, 1*

- Philonotis calcarea*, kalkkällmossa, 1, 1938–1942
Philonotis fontana, källmossa, 1, 1885
Physcomitrella patens, muddermossa NT, 1
Physcomitrium pyriforme, stor huvmossa, 3
Plagiochila asplenioides ssp. *asplenioides*, praktbräkenmossa, 3
Plagiochila asplenioides ssp. *porelloides*, liten bräkenmossa, 5
Plagiomnium affine, skogspraktmossa, 4
Plagiomnium cuspidatum, lundpraktmossa, 3
Plagiomnium elatum, bandpraktmossa, 4, 1938–1942
Plagiomnium ellipticum, kärpraktmossa, 1
Plagiomnium medium, bägpraktmossa, 1
Plagiomnium rostratum, kalkpraktmossa, 4
Plagiomnium undulatum, vågig praktmossa, 6
Plagiothecium cavifolium, trindsidenmossa, 3, 1883
Plagiothecium laetum s. lat., vedsidenmossa, 0, 1883
Plagiothecium succulentum, praktsidenmossa, 7
Platygyrium repens, kopparglansmossa, 2
Platyhypnidium riparioides, bäcknäbbmossa, 6, 1885–1933
Pleuridium subulatum, sylmossa, 4
Pleurozium schreberi, väggmossa, 1
Pogonatum nanum, liten grävlingmossa, 2
Pohlia camptotrachela, småkornsnicka, 1
Pohlia cruda, opalmossa, 2, 1872
Pohlia melanodon, fagenicka, 1*
Pohlia nutans, nickmossa, 1, 1851
Pohlia wahlenbergii, bäcknicka, 3
Polytrichastrum formosum, skogsbjörnmossa, 6, 1891
Polytrichastrum longisetum, kärrbjörnmossa, 0, 1891
Polytrichum juniperinum, enbjörnmossa, 1
Polytrichum piliferum, hårbjörnmossa, 1
Porella cordaeana, stenporella, 6
Porella platyphylla, träd-porella, 3, 1933
Preissia quadrata, kalklungmossa, 0, 1938
Pseudocalliergon lycopodioides, grov gulmossa, 0, 1872
Pseudoscleropodium purum, pösmossa, 4
Pseudotaxiphyllum elegans, platt skimmermossa, 2
Racomitrium aciculare, bäckraggmossa, 2
Racomitrium fasciculare, gulgrön raggmossa, 1
Racomitrium heterostichum, bergraggmossa, 5, 1920
Racomitrium lanuginosum, grå raggmossa, 2
Racomitrium obtusum, trubbraggmossa, 1
Radula complanata (ssp. *complanata*), samboradula, 4, 1986
Rhizomnium punctatum, bäckrundmossa, 7
Rhynchostegium murale, stennäbbmossa, 0, 1873–2002
Rhytidiadelphus loreus, västlig hakmossa, 2
Rhytidiadelphus squarrosus, gråshakmossa, 6
Rhytidiadelphus triquetrus, kransmossa, 1
Riccardia latifrons, handbålmossa, 0, 1938
Riccia sorocarpa, rosettmossa, 2
Sanionia uncinata, cirkelmossa, 3
Schistidium apocarpum, strålblommossa, 8
Schistidium crassipilum, murblommossa, 4, 1920
Schistidium rivulare, bäckblommossa, 2
Sciuro-hypnum populeum, parkgråsmossa, 9
Sciuro-hypnum reflexum, spåd gråsmossa, 1*
Scorpidium cossonii, spåd skorpiomossa, 1, 1938
Sphagnum fimbriatum, fransvitmossa, 1
Sphagnum palustre, sumpvitmossa, 1, 1942
Syntrichia intermedia, midjeskrummossa, 1
Syntrichia latifolia, trubbskrummossa, 1*, 1872
Syntrichia papillosa, kornskrummossa, 1*
Syntrichia ruralis, takmossa, 2
Taxiphyllum wissgrillii, kalksidenmossa, 3
Thamnobryum alopecurum, rävsvansmossa, 6, 1933
Thuidium delicatulum, skuggtujamossa, 4
Thuidium tamariscinum, stor tujamossa, 3
Tomentypnum nitens, gyllenmossa, 0, 1938
Tortella tortuosa, kruskalkmossa, 1
Tortula acaulon (var. *acaulon*), knopptuss, 2
Tortula muralis, murtuss, 3, 1920–1934
Tortula subulata var. *angustata*, "smal" jordtuss, 4
Tortula subulata var. *subulata*, jordtuss, 1
Tortula truncata, åkertuss, 4
Trichocolea tomentella, dunmossa, 0, 1872
Trichostomum tenuirostre, vridmossa, 3, 1872
Ulota crispa coll., krushättemossor, 3
Weissia brachycarpa, hinnkrusmossa, 3
Weissia controversa, jordkrusmossa, 1
Zygodon rupestris, ärgmossa, 7, 1986
Zygodon viridissimus, liten ärgmossa, 2, 1872

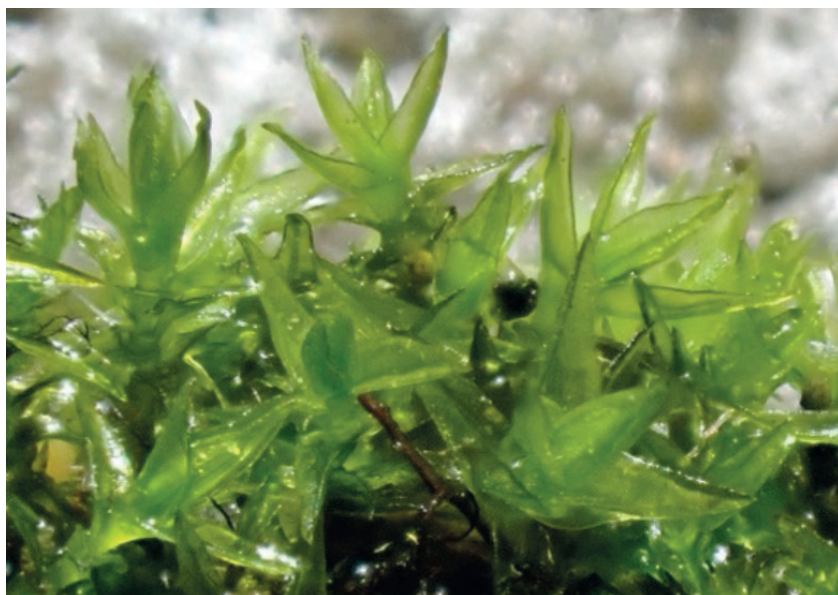

Bild 3. Kritlansmossa
Didymodon luridus
 från Rövarekulan.
 Foto: T. Tyler.

med vår fyndplats. I Rövarekulan växer kritlansmossan tillsammans med arter som röd fotmossa *Bryoerythrophyllum recurvirostrum*, kalkspärrmossa *Campylophyllum calcareum*, kalklansmossa *Didymodon fallax*, orange lansmossa *D. insulanus*, stor klockmossa *Encalypta streptocarpa*, kruskalkmossa *Tortella tortuosa*, dvärgfickmossa *Fissidens bryoides* var. *viridulus*, ”smal” jordtuss *Tortula subulata* var. *angustata* och kalksidenmossa *Taxiphyllum wissgrillii*.

Annars gjorde vi överraskande få fynd på själva skifferklipporna – de sydvända klipporna är nog mestadels för torra och de fuktigare eller nordvända rasar alltför ofta för att mossor skall få fäste. Här och där noterades dock arter som piskbaronmossa *Anomodon tenuatus*, grov baronmossa *A. viticulosus*, jordtuss *Tortula subulata* (bägge varieteterna som nu kanske skall uppfattas som arter), sammetsgräsmossa *Brachytheciastrum velutinum*, kalkgräsnossa *Brachythecium glareosum*, röd fotmossa *Bryoerythrophyllum recurvirostrum*, stor klockmossa *Encalypta streptocarpa*, blek fickmossa *Fissidens dubius*, kalksidenmossa *Taxiphyllum wissgrillii* och kalkspärrmossa *Campylophyllum calcareum*. De bägge senare är i Skåne sällsynta och finns bara på mycket exklusiva lokaler, men de finns på åtskilliga dellokaler i Rövarekulan.

Den mer eller mindre bara och lösa leran nedanför skifferbranterna visade sig ofta vara intressantare än själva klipporna och i denna miljö hittade vi bland annat trubblansmossa *Didymodon tophaceus*, skånsk sprötmossa *Oxyrrhynchium schleicheri*, hinnkrusmossa *Weisia brachycarpa*, kragpellia *Pellia endiviifolia*, lundfickmossa *Fissidens bryoides* var. *bryoides* och lerfickmossa *F. taxifolius*, samt på mer stabiliserade slänter styv äppelmossa *Bartramia ithyphylla*, trindsidenmossa *Plagiothecium cavifolium*, blek stjärnmossa *Mnium stellare*, opalnicka *Pohlia cruda* och fagernicka *P. melanodon*. På ett enda ställe längs med ån hittades pygméfickmossa *Fissidens exilis* och på en lodrät lerbrink under en utskjutande trädbas på södra sidan av ån en tät matta av trädkryp-

mossa *Pseudoamblystegium subtile* – en art som har mycket få moderna bekräftade fynd i Skåne men som ibland förväxlas med klena exemplar av späd krypmossa *Amblystegium serpens*. Även högt upp i dalen, uppströms naturreservatet, finns lerslänter mot ån och där vatten tränger fram kan det bli riktigt intressant. På en sådan blöt lerslänt växte bl.a. vågig rutlungmossa *Conocephalum salebrosum*, tandsäckmossa *Calypogeia fissa*, kalkkam-mossa *Ctenidium molluscum* och trådkällmossa *Philonotis caespitosa* – arter som vi inte lyckades hitta inne i reservatet. Likaså högt upp i dalen, på stammar i ett tätt snår av korgvide *Salix viminialis* och andra *Salix*-arter, fann vi oväntat rikligt med kornbandmossa *Metzgeria fruticulosa* (Bild 4), en förr ytterst sällsynt art som dock verkar ha gynnats av det allt mildare vinterklimatet (Tyler 2018) och nu hittas lite här och där i Skåne om än alltid på lokaler med hög luftfuktighet och ofta i svärgegnomträngliga snår av viden, olvon och hägg.

Lerigt är det nästan över allt i Rövarekulan, även på själva dalbotten och i synnerhet där dansbanan en gång låg, nära parkeringsplatsen där besökarna trampar och reservatsförvaltningen utfört grävningar för att återställa åns naturliga lopp. Här kan den som frivilligt krälar i leran och har ögon för de riktigt små mossorna bland annat hitta den rödlistade arten muddermossa *Physcomitrella patens*, tillsammans med slidjordmossa *Dicranella schreberiana*, dvärgdagmossa *Ephemerum minutissimum* och hallonbryum *Bryum klinggraeffii*. På andra fuktiga leriga ställen i dalbotten hittade vi t.ex. kornblekmossa *Lophocolea minor*, sylmossa *Pleuroidium subulatum* och kärrspärrmossa *Campyliadelphus elodes* tillsammans med vanligare arter som hårgräsmossa *Cirriphyllum piliferum*, och bäcknicka *Pohlia wahlenbergii*.

Huvuddelen av dalgången är skogbevuxen även om vissa partier betas och det är tydligt att mer varit betat förr. I västra delen är dock stora delar av nordsluttningen fortfarande betesmark även om den tyvärr mestadels ger ett

ganska gödselpåverkat intryck, och norr om den gamla valvbron finns också ett större öppet och betat område. Här, precis där den gamla landsvägen bildar en hålväg i sydsluttningen, är det dessutom lite sandigare/grusigare jordmån som av mossfloran att döma även är lite mindre kalkrik. Här omkring hittade vi de enda förekomsterna i dalen av pygmémossa *Acaulon muticum* (VU), hedflikmossa *Lophozia excisa* och liten grävlingmossa *Pogonatum nanum* växandes tillsammans med lite vanligare arter som åkerbryum *Bryum rubens*, rosenknölsbryum *Bryum subapiculatum*, gul grusmossa *Ditrichum cylindricum*, sylmossa *Pleuridium subulatum*, rosettmossa *Riccia sorocarpa*, knopptuss *Tortula acaulon* var. *acaulon*, åkertuss *Tortula truncata* och hinnkrusmossa *Weissia brachycarpa*. Andra arter som kräver lägre pH och därför är ovanliga på Skånes slätter förekommer i Rövarekulan också sparsamt på lite grusigare underlag i den översta delen av sydslänterna, t.ex. enbjörnmossa *Polytrichum juniperinum*, hårbjörnmossa *P. piliferum*, husmossa *Hylocomium splendens*, väggmossa *Pleurozium schreberi* och pösmossa *Pseudoscleropodium purum*.

Bild 4. Kornbandmossa *Metzgeria fruticulosa* på korgvide längs Bråån uppströms Rövarekulan. Foto: N. Linander.

Trots att lersedimenten och den underliggande lerskiffern är både kalk- och näringsrik går även en del andra arter som kräver surare förhållanden att hitta eftersom det även finns en hel del större gråstensblock i sedimenten, och spridningsavståndet till urbergsområdet norr om Ringsjön trots allt inte är så stort. Man bör därför inte bli förvånad över att även arter som bergraggmossa *Racomitrium heterostichum*, gulgrön raggmossa *R. fasciculare*, grå raggmossa *R. lanuginosum*, trubbraggmossa *Racomitrium obtusum*, västlig hakmossa *Rhytidiadelphus loreus* och kakmossa *Hedwigia ciliata* finns med i artlistan, men skall man hitta dem i Rövarekulan så får man leta noggrant för de förekommer alla mycket sparsamt och lokalt.

Utöver lerskiffern och leran så är det förstås Bråån som ger mest karaktär åt denna ådal. Bäckar och åar brukar kunna ha en rik mossflora, men det förutsätter att det finns stenar och ved att växa på och framför allt brukar det gälla vattendrag med lite surare och näringsfattigare vatten. Bråån är förstås allt annat än näringsfattig efter att ha samlat vatten från de välgödslade åkermarkerna och byarna mellan Löberöd och Hörby, men sten och ved finns det i alla fall ganska gott om i Rövarekulan. Som brukligt i eutrofa åar är det bäcknäbbmossa *Platyhypnidium riparioides* och krypmossor *Hygroamblystegium* spp. som dominerar på stenarna medan olika former av den variabla lundsprötmossa *Oxyrrhynchium hians* täcker strandbrinkarna, men letar man bara lite till så hittar man också rävsvansmossa *Thamnobryum alopecurum*, kalkpraktmossa *Plagiomnium rostratum*, stenporella *Porella cordaeana*, skvalpmossa *Dichodontium pellucidum*, bäckblommossa *Schistidium rivulare*, strålblommossa *S. apocarpum*, blåsflikmossa *Lejeunia cavifolia* och faktiskt även några arter som brukar föredra lite surare vattendrag, t.ex. bäckraggmossa *Racomitrium aciculare*, källgräsmossa *Brachythecium rivulare* och vridmossa *Trichostomum tenuirostre*. Gul hårgräsmossa *Cirriphyllum crassinervium* (Bild 5) är en rödlistad (NT) art som är karakteristisk

Bild 5. Gul hårgräsmossa *Cirriphyllum crassinervium* kan vara svår att känna igen men växer lite här och var på stenar längs ån i Rövarekulan. Foto T. Tyler.

för stenar i och vid kalkrika skogsbäckar men som kan vara ganska svår att känna igen då den liknar vissa former av de allestädes närvarande stor gräsmossa *Brachythecium rutabulum* även om gul hårgräsmossa brukar ha ett lite mer kompakt växtsätt och påfallande gulgröna skottspetsar. I Rövarekulan verkar den dock vara väl spridd och ganska vanlig för vi lyckades samla in den nästan varje dag vi var där. En annan ovanligare art i samma miljö som också kan vara svår att känna igen är strandsprötmossa *Oxyrrhynchium speciosum*, men även den lyckades vi hitta på åtminstone ett ställe. Annars är väl släktet bäckmossor *Hygrohypnum* det allra knepigaste man kan råka på längs skogsbäckar, men i Skåne ser vi dem mycket sällan. Det finns dock ett gammalt belägg av kvarnbäckmossa *H. luridum* från området och på en sten precis nedströms valvbron hittade även vi en bäckmossa. Vårt belägg tyckte vi dock mest liknade skogsbäckmossa *H. eugyrium*, men då arterna i släktet är okänt variabla och skogsbäckmossa aldrig är rapporterad från Skåne kommer vi att försöka få någon med mer erfarenhet att titta på det.

I raviner brukar det alltid även finnas källflöden och Rövarekulan är inget undantag. Källorna i skogen mynnar i små bäckar med

samma arter som längs ån i dalbotten, men där skogen hållits borta genom bete eller slåtter kan det utvecklas öppna källkärr. Kärren i Rövarekulan är väl mest kända för förekomsten av kärnäva *Geranium palustre* och tistel-snyltrot *Orobancha reticulata* parasiterandes på kåltistel *Cirsium oleraceum*, men innehåller naturligtvis även mossor. Det största och mest kända rikkärret ligger i betesmarken strax norr om valvbron och här frodas exklusiva rikkärrsarter som guldspärrmossa *Campylium stellatum*, sumpspärrmossa *C. protensum*, kamtuffmossa *Palustriella commutata*, klotuffmossa *Palustriella falcata*, kalkkällmossa *Philonotis calcarea*, späd skorpionmossa *Scorpidium cossonii*, bandpraktmossa *Plagiomnium elatum* och kärrpraktmossa *P. ellipticum*. En del av dessa arter finns även i det slåtterhävade kärr som ligger väl dolt i den svårgenomträngliga sumpskogen ännu lite längre mot nordnordväst. Även i den betade nordsluttningen i den västra delen av reservatet och utanför detsamma bort mot Gårdarp finns källkärr där vi hittade enstaka rikkärrsarter även om floran här är mer utarmad. Enligt Stig Waldheims anteckningar och belägg skall det på 1930-talet här någonstans ännu funnits ett välutvecklat extremrikkärr där han bl.a. hittade gyllen-

mossa *Tomentypnum nitens*, kalklungmossa *Preissia quadrata* och räffelmossa *Aulacomnium palustre* som vi inte lyckats återfinna. På klövtrampade ytor i källkärrens utkanter hittade vi däremot flerstädes rikligt med lite ovanligare arter som slidjordmossa *Dicranella schreberiana*, stor huvmossa *Physcomitrium pyriforme*, och kragpellia *Pellia endiviifolia*. På en sådan ytan i ett av småkärren bortåt Gårdarp gjorde vi även ett överraskande fynd av småkornsnicka *Pohlia camptotrachela*, en art som i Skåne annars bara är funnen på grusytor på enstaka skogsbilvägar i urbergsbygderna.

Äldre och grova träd finns det ganska gott om i dalgången, men de flesta är ganska fattiga på epifyter, antagligen som en kombinerad effekt av luftföroreningssituationen i sydvästra Skånes jordbruksbygder och det faktum att träden vuxit snabbt på den mycket bördiga marken. Tar man sig tid och tittar på många olika träd så kan man dock få ihop en ganska lång artlista med alla de vanliga och åtskilliga av de halvvanliga arterna: strimhättemossa *Orthotrichum affine*, stor hättemossa *O. lyellii*, rödtandad hättemossa *O. pulchellum*, skogshättemossa *O. stramineum*, allémossa *Leucodon sciuroides*, atlantfläta *Hypnum resupinatum*, platt fjädermossa *Neckera complanata*, trubbfjädermossa *Homalia trichomanoides*, ärgmossa *Zygodon rupestris*, liten ärgmossa *Z. viridissimus*, trädporella *Porella platyphylla*, guldlockmossa *Homalothecium sericeum* och kopparglansmossa *Platygyrium repens*. Äldre uppgifter finns även om fällmossa *Antitrichia curtispendula* men den fick antagligen här som i resten av SV Skåne stryka på foten när luftföroreningarna var som värst under senare delen av 1900-talet. Klängmossa *Homomallium incurvatum* borde däremot kunna finnas kvar någonstans även om vi inte lyckats hitta den och bokfjädermossa *Neckera pumila* finns noterad från området så sent som 1987 (Hallingbäck 1989).

Den gamla murade valvbon är inte bara en bra orienteringspunkt ungefär mitt i naturreservatet och ett säkert sätt att ta sig torrskodd över ån, utan bidrar också påtagligt till områdets biologiska mångfald (Bild 1). En av

våra exkursionsdagar höll vi nästan inte på att komma längre än till bron då vi redan där hittade så många arter att samla in och anteckna. Totalt har vi hittat inte mindre än 37 arter växandes på själva bron och ytterligare något tiotal på stenar i ån precis intill. Under 2023 renoverades bron något och även om det gjordes varsam med bara fläckvis ifyllning med nytt murbruk så lyckades vi inte återfinna riktigt alla arter vid vårt återbesök 2024, men att bron hålls i någorlunda skick är förstås också en förutsättning för den rika mossfloras långsiktiga överlevnad. Bland lite vanligare arter som i reservatet huvudsakligen växer på valvbron märks t.ex. liten neonmossa *Barbula convoluta*, stor neonmossa *B. unguiculata*, kalklansmossa *Didymodon fallax*, takmossa *Syntrichia ruralis* och hårgrimmia *Grimmia pulvinata*. På den fuktigare nordsidan finns även svällande mattor av grov baronmossa *Anomodon viticulosus*, och på den solvarma sydsidan kalkgräsmossa *Brachythecium glareosum* och midjeskruvmossa *Syntrichia intermedia* (= *S. montana*). Av den senare har vi bara en dryg handfull moderna fynd i Skåne, men den kan vara lätt att förbise då den i storlek och utseende kan upplevas lite som ett mellanting mellan de mycket vanligare släktingarna takmossa *S. ruralis* och alléskruvmossa *S. virescens*. När den senare hittas på sten bör man alltså vara uppmärksam så att det inte i stället handlar om midjeskruvmossa. Uppe på balustraden på brons bägge sidor växer mycket röd fotmossa *Bryoerythrophyllum recurvirostrum*, men också två ovanligare arter som vi inte fann någon annan stans i området: olivlansmossa *Didymodon rigidulus* och arktisk bryum *Bryum arcticum*. Den senare som kunde identifieras först sedan sporkapslar odlats fram i en kruka hemma på författarens balkong hör till den stora grupp av bryumar vars frekvens i landskapet det är svårt att säga något säkert om eftersom de oftast hittas utan sporkapslar och då är omöjliga att identifiera, men arktisk bryum har hittills rapporterats från sex lokaler i Skåne och samtliga fynd har gjorts på gamla murade valvbroar eller andra murbrukskonstruktioner vid större vattendrag.

De allra flesta av de arter som tidigare bryologer uppgivit från Rövarekulan har vi alltså lyckats återfinna, vilket antagligen speglar att miljön i den djupt nedskurna dalen förblivit osedvanligt oförändrad. Några arter som försvunnit har vi redan nämnt och några av dem skulle som nämnts mycket väl kunna finnas kvar även om vi inte lyckats hitta dem. Trindmossa *Myurella julacea* får dock troligen betraktas som utgången från Skåne, särskilt som det handlar om en i huvudsak arktisk-alpin art som knappast skulle få det lätt i dagens och morgondagens förväntade klimat. Kanske kan man se kritlansmossa som en lika exklusiv och fullgod men till ett framtida klimat bättre anpassad ersättare...

För grov gulmossa *Pseudocalliergon lycopodioides* är det nog också kört då det är en exklusiv rikkärrsart som i dag i Skåne bara är känd från två kustnära strandkärr mellan Åhus och blekingegränsen. De små och svårfunna bladlevermossorna bäckslevmossa *Jungermannia atrovirens* och källflikmossa *Leiocolea bantrienensis* skulle däremot mycket väl kunna dölja sig i någon av dalens alla små kalkrika källflöden.

Uddstjärnmossa *Mnium marginatum* är det faktiskt riktigt förvånande att vi inte återfunnit då det finns gott om för arten lämpliga basrika skogsslänter utan förnapålagring. Dessutom hittade vi dess nästan lika exklusiva följearter blek stjärnmossa *M. stellare*, opalmossa *Pohlia cruda*, styv äppelmossa *Bartramia ithyphylla* och skånsk sprötmossa *Oxyrrhynchium schleicheri* på ett flertal ställen och uddstjärnmossa finns kvar på liknande lokaler i bl.a. Fyledalen. Stennäbbmossa *Rhynchostegium murale* fick vi heller aldrig syn på, men eftersom den rapporterats så sent som 2002 betraktade vi den som en aktuell förekomst och gjorde aldrig något seriöst eftersök exakt på den plats varifrån den senast rapporterades.

Litteratur

- Atherton, D.M. 2010. *Mosses and Liverworts of Britain and Ireland: A Field Guide*. BBS Books.
 Hallingbäck, T. 1989. Bokfjädermossan, Neckera pumila, en försurningshotad moss. *Svensk Botanisk Tidskrift* 83: 161–173.
 Tyler, T. 2018. Oceaniska epifyter – de globala miljöförändringarnas stora vinnare. *Bot. Notiser* 151(2) 25–30.

Bild 8. Allémossa *Leucodon sciurioides* noterades i undersökningsområden 1986 men återfanns inte 2023–2024. Wikimedia Commons. Foto: Hermann Schachner.